

الگوی برنامه درسی اخلاق پژوهش برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی علوم انسانی مراکز آموزش عالی ایران

رویا نیک فرجام، دکتر علی اصغر بیانی*، دکتر حسن صائمی، دکتر حمزه اکبری

گروه علوم تربیتی و روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، واحد آزادشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، آزاد شهر، ایران

(تاریخ دریافت: ۹۹/۰۸/۱۰، تاریخ پذیرش: ۹۹/۱۰/۰۳)

چکیده

زمینه: با توجه به اهمیت رعایت اخلاق پژوهش در فرایند تحقیق و ضرورت آموزش آن در برنامه‌های درسی، پژوهش حاضر باهدف طراحی الگوی برنامه درسی اخلاق پژوهش برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته‌های علوم انسانی مراکز آموزش عالی در ایران انجام شد.

روش: این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و در چارچوب رویکرد کیفی و با استفاده از روش «گرنند تئوری» انجام شد. جامعه آماری پژوهش شامل اعضای هیئت علمی دانشکده‌های علوم انسانی استان گلستان بودند. ۱۴ نفر از اعضای هیئت علمی به روش نمونه‌گیری هدفمند تا رسیدن به سطح اشباع نظری انتخاب شدند. ابزار پژوهش مصاحبه ساختار یافته بود و داده‌های حاصل از آنها با نرم افزار MAXQDA طی سه مرحله کدگذاری و تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج حاصل از این پژوهش شامل ۹۰ کد باز بود که در نهایت با ادغام کدهای باز ۹ کد محوری و ۵ کد گزینشی ارائه گردید. کدهای گزینشی «نظارت بر اصول اخلاقی پژوهش، سواد اطلاعاتی، همسویی با علوم دیگر» برای عنصر هدف و «مبانی علمی، کلیات اخلاق پژوهش» برای عنصر محتوا استخراج شد.

نتیجه‌گیری: یافته‌های به‌دست‌آمده از این پژوهش نشان داد که نظارت بر فعالیتهای پژوهشی و آموزش مفاهیم و ملاحظات اخلاقی پژوهش و کمک گرفتن از حوزه علوم پزشکی در طراحی الگوی برنامه درسی دانشجویان می‌تواند بیشترین اثر بر رعایت اخلاق پژوهش داشته باشد.

کلید واژگان: الگوی برنامه درسی، اخلاق، پژوهش

سر آغاز

واژه اخلاقی، اصولی است که بر معیارهای درست و نادرست استوار است و آنچه انسان‌ها برای رسیدن به کمال باید انجام دهند را توصیف می‌کند مانند حقوق، تعهد، منافع جامعه، انصاف و فضایل خاص و ... (۵). در عصر حاضر وجود اخلاق در همه جوامع یک امری پسندیده و زیبا می‌باشد و اخلاق می‌تواند یک محیط مطلوب برای همه اعضا ایجاد کند (۶). در ضمن اصولی که در قانون نورنبرگ و بیانیه هلسینکی، برای رعایت مسائل اخلاقی در عرصه پزشکی معرفی شده است می‌تواند راهنمای اخلاقی پژوهشگران باشد (۷).

اخلاق در پژوهش بخشی از اخلاق حرفه‌ای^۱ می‌باشد که می‌توان آن را زیرمجموعه‌ی اخلاق کاربردی^۲ دانست (۸). بحث اخلاق پژوهش^۳ وسعت فراوانی دارد که دارای متغیرهای زیادی می‌باشد (۹).

آموزش عالی یکی از زیرساخت‌های مهم نظام آموزشی در هر کشور است که وظیفه آن تربیت نیروی متخصص در زمینه‌های گوناگون، پژوهش و ارائه خدمات تخصصی در زمینه‌های مختلف علم و فناوری به جامعه است (۱). کارآمدی دانشگاه‌ها ارتباط مستقیم و نزدیکی با پژوهش در هر کشوری دارد پس لازم است که در آموزش عالی، آموزش و پژوهش مکمل یکدیگر باشند؛ بنابراین می‌توان گفت که هدف اصلی آموزش عالی توسعه یادگیرندگان برای کار به‌منظور بهبود شرایط جامعه بزرگ است (۲). پژوهش عبارت است از تلاش موشکافانه که با آداب خاصی به طور نظام مند با هدف مشخص به منظور گسترش قلمرو و معرفت نوع بشر می‌باشد (۳). اصول اخلاقی و ارزشها را می‌توان اجزای لاینفک پژوهش دانست که در همه حال می‌توان بر مراحل و عناصر آن تاثیر گذارد (۴).

نویسنده مسئول: نشانی الکترونیکی: aabyani@yahoo.com

آگاهانه از مشارکت کنندگان در پژوهش است و این مورد یکی از مهم ترین موارد مربوط به اخلاق که باشد که دارای اهمیت زیادی است (۱۸). همچنین نتایج پژوهش دیگری نشان داد که یکی از عوامل مهم در موفقیت هر نظام آموزشی توجه کردن به شرایط محلی و بومی و متناسب بودن الگوهای برنامه درسی با ویژگی‌های اجتماعی، سیاسی و فرهنگی می‌باشد (۱۹). تحقیقی دیگر با عنوان بررسی رابطه سواد اطلاعاتی با رشد اخلاقی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دوره دوم متوسطه شهریار انجام شد که نتایج نشان داد بین سواد اطلاعاتی و رشد اخلاقی رابطه وجود دارد (۲۰).

پیش‌نیاز اخلاق پژوهش طراحی برنامه درسی مناسب است، همان‌طور که اطلاع داریم «متخصصان برنامه درسی برای منظم ساختن فعالیت‌های خود، دو مرحله را مهم می‌دانند: طراحی و برنامه‌ریزی» (۲۱). در حوزه طراحی^{۱۱} برنامه عناصر تشکیل‌دهنده یک برنامه درسی مطرح می‌شود و در حوزه برنامه‌ریزی^{۱۲} درسی چگونگی کاربرد و اجرای این عناصر مشخص می‌شود (۲۲). طراحی برنامه درسی، فعالیتی است که اغلب از طریق نهادهای رسمی آموزش هر کشوری مشخص می‌شود؛ لذا در این میان وجود الگویی که بتواند طراحی برنامه درسی اخلاق پژوهش را انعکاس دهد ضروری است. با توجه به همین مبنا طرح موضوع با عنوان «الگوی برنامه درسی اخلاق پژوهش برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی علوم انسانی مراکز آموزش عالی ایران» موضوعیت پیدا می‌کند. با توجه به اینکه چنین الگویی وجود نداشت پژوهشگر چنین موضوعی را مطرح نمود. همچنین توجه دانشگاه‌های مدرن به مهارت‌های مختلف و گوناگون به جای تمرکز بر اخلاق و ارزش‌های اخلاقی^{۱۳} (۲۳) و عدم توجه به ارتقاء شاخص‌های اخلاقی^{۱۴} در اساتید و دانشجویان تحصیلات تکمیلی که باعث نزول ارزش‌های انسانی و اخلاقی می‌شود (۲۴) اهمیت انجام این پژوهش را روشن می‌کند. لذا ضرورت دارد که جهت بهبود فعالیت‌های پژوهشی، قوانین و آیین‌نامه‌های اخلاقی جهت آموزش به دانشجویان تحصیلات تکمیلی^{۱۵} تهیه و تنظیم گردد که باعث تقویت و بهبود مسائل پژوهشی در مراکز آموزش عالی خواهد شد و رعایت اخلاق پژوهش را شامل می‌شود. با توجه به این موارد، هدف پژوهش حاضر الگوی برنامه درسی اخلاق پژوهش برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی علوم انسانی مراکز آموزش عالی ایران است.

روش

این پژوهش بر اساس رویکرد کیفی و با استفاده از روش پژوهش «گردند تئوری» که توسط کوربین و اشتراوس عرضه گردیده انجام شد (۲۵). «گردند تئوری» یک روش استقرایی می‌باشد که برای نظریه پردازی و نظریه‌گستری است که لازم به جمع‌آوری و تحلیل منظم و هم‌زمان داده‌ها برای تحقق آن می‌باشد (۲۶). جامعه آماری پژوهش را کلیه اعضای هیئت علمی دانشکده‌های علوم انسانی استان گلستان تشکیل می‌دهند که با روش تحقیق و اخلاق پژوهش آشنایی کامل دارند. نمونه‌گیری هدفمند زمانی به کار می‌رود که افراد دارای اطلاعات

اخلاق پژوهش را می‌توان یک نوع از اخلاق کاربردی - میان اخلاق و رعایت قانون - در نظر گرفت که هر دو تلاش می‌کنند که راهنمایی‌هایی را ارائه دهند و از پژوهشگران در انجام کارهایشان و انجام یک کار تحقیقی برتر حمایت کنند (۱۰). روش‌ها و نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش‌های کاربردی و بنیادی با سرنوشت و زندگی انسان‌ها مرتبط می‌شوند بنابراین بحث اخلاق پژوهش اهمیت پیدا می‌کند و فرایندی می‌باشد که نه تنها بر سرنوشت انسان تأثیر می‌گذارد بلکه بر آیندگان و زندگی آن‌ها نیز تأثیرگذار است (۸). پس ملزومات اخلاقی^۴ باید نکته اصلی و مهم در انجام پروژه‌های تحقیقاتی باشد و از مرحله نوشتن تا مرحله انتشار باید رعایت گردد (۱۱). بیشتر مباحث مربوط به اخلاق پژوهش در درجه اول بر نحوه برخورد محققان با افرادی که در آن تحصیل می‌کنند یا از چه کسانی اطلاعاتی به دست می‌آورند متمرکز است. تعدادی از اصول به‌طور مثال به حداقل رساندن آسیب، احترام به استقلال مردم و حفظ حریم خصوصی خود است (۱۲).

تدوین دستورالعمل‌های اخلاقی^۵ ملزم به رعایت مواردی چون اتخاذ نظریه‌ای کلی و موجه درباره اخلاق، عدم تداخل مفاد راهنما با مباحث غیراخلاقی، شفافیت و صراحت راهنما، جامعیت راهنما و آراستگی صورتی راهنما می‌باشد (۱۳). همچنین موضوعات کلیدی اخلاق پژوهش را می‌توان شامل رضایت آگاهانه، حریم خصوصی و احترام به آن، تعامل امن بین پژوهشگر و محقق، احترام و مسئولیت‌پذیری دانست (۱۴). عوامل آسیب‌زای پژوهش در ایران را می‌توان در قالب: عوامل آموزشی، عوامل فرهنگی - اجتماعی، ضعف مدیریت، مشکلات مالی و ضعف ارتباطات مشاهده کرد (۴). سوء رفتارهای پژوهشی، تخلفاتی است که در حوزه پژوهش به وقوع می‌پیوندد این تخلفات در منابع مختلف به اشکال گوناگون مدنظر قرار گرفته‌اند که سه قسم اصلی از سوء رفتارهای علمی پژوهشی «سرقت علمی»^۶ «جعل»^۷ «ساخت و تولید داده‌ها»^۸ هستند. سوء رفتار پژوهشی به معنی رفتار عمدی یا سهوی پژوهشگر، که خارج از چهارچوب اصول اخلاق علمی^۱ می‌باشد (۱۵). «با وجود اینکه سوء رفتارهای پژوهشی به خصوص سرقت علمی در حوزه تولید علم مختص ایران نیست، ولی با توجه به شواهد وجود استرس ارتقاء، اصرار اساتید به انتشار مقاله به عنوان یک شاخص مهم برای ارزیابی اعضای هیئت علمی، نبودن سیستم‌های نظارتی دقیق و سخت‌گیر، آموزش‌های ناکافی در دانشگاه برای شناساندن و نحوه پیشگیری از سرقت علمی، نداشتن ترس از تنبیه ممکن است که در صورت انجام ندادن اقدامات برای جلوگیری از سوء رفتارهای پژوهش در آینده افزایش یابد» (۱۶).

پژوهشگرانی نیز در پژوهش با عنوان «سوء رفتار در پژوهش، یک بررسی پیمایشی از نگرش، ادراک و عوامل مرتبط بر آن در کشورهای در حال توسعه» به این نتایج رسیدند که عدم قوانین و مقررات حمایت‌کننده، عدم وجود دستورالعمل‌ها و کدها و استانداردهای اخلاقی از جمله عوامل اصلی موثر سوء رفتار پژوهشی هستند (۱۷). پژوهشی دیگر تحت عنوان «توسعه مفهومی سوژه‌های انسانی در اخلاق پژوهش اینترنتی» نشان داد که یکی از عوامل مهم در ملاحظات اخلاقی کسب رضایت

رابطه بین طبقه ها، مقوله تعیین محتوا بر اساس تکراری بودن داده ها و ارتباط با سایر مقوله ها، مقوله محوری انتخاب شد. و در مرحله آخر نیز با توجه به مفهوم ها و کدهایی که بدست آمد، گزینش نهایی انجام شد (۲۵). تجزیه و تحلیل مصاحبه ها با استفاده از نرم افزار مکس کیو دا نسخه ۲۰۰۷ طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری، گزینشی انجام شد.

یافته ها

طبقات حاصل از مصاحبه ها در سؤال مربوط به «اهداف برنامه درسی اخلاق پژوهش برای دانشجویان دوره های تحصیلات تکمیلی رشته های علوم انسانی مراکز آموزش عالی ایران کدامند؟» در جدول ۲ ارائه شده است.

با توجه به جدول دو ۵ مؤلفه شامل ۱- توجه به پیش فرض های ارزشی ۲- اخلاق کاربردی ۳- کدهای اخلاقی ۴- مهارت های دست یابی، درک و ارزیابی و استفاده از منابع اطلاعاتی ۵- تعاون با علوم پزشکی و سه مضمون: نظارت بر اصول اخلاقی پژوهش، سواد اطلاعاتی و همسویی با علوم دیگر مطرح گردید.

الف- نظارت بر اصول اخلاق پژوهش: با توجه به اولین مضمون حاصله، متخصصان برنامه درسی نظارت بر اصول اخلاق پژوهش را در شیوه های زیر تأکید کردند:

۱- توجه به پیش فرض های ارزشی: چند تن از شرکت کنندگان، معتقد بودند که مهم ترین موضوعات در پژوهش تأثیر فرهنگ، جامعه، ارزش ها و غیره به عنوان پیش فرض در پژوهش است لذا این طور می توان گفت که محقق نمی تواند فارغ از نظام ارزشی به پژوهش دست بزند.

مصاحبه شونده شماره (۷) می فرماید: «اهداف برنامه درسی اخلاق حرفه ای پژوهش که دانشجویان باید به این باور برسند که تولیدات علمی یک حق و حقوقی را ایجاد می کند همانند حق کسب پیشه که در مسائل روزمره بازار وجود دارد خب باور کردن اینکه این رعایت اخلاق حرفه ای می تواند به اخلاق مند شدن جامعه کمک خواهد کرد یکی از برنامه های درسی حرفه ای اخلاق باید باشد که چگونه از آموزه های اخلاق استفاده کنند و این را در جامعه توسعه دهند و همین طور باید یاد بگیرند مسائل اخلاقی را رعایت کنند و متقاعد شوند که رعایت کنند».

۲- اخلاق کاربردی: از نظر دو تن از شرکت کنندگان، اخلاق پژوهش دانشی است که به شکل صریح مسائل اخلاقی در پژوهش را بیان می کنند؛ بنابراین می توان به تحلیل ها و نظرات صاحب نظران استناد کرد. از نظر شرکت کننده شماره (۳) نکته مورد تأکید این است که: «نهادهای شدن اخلاق پژوهش در دانشگاه ها بخصوص در دوره های تحصیلات تکمیلی، یادگیری موارد سرقت علمی و تقلب از سوی دانشجویان، رعایت اخلاق پژوهش از سوی دانشجویان می تواند از مهم ترین اهداف یک برنامه درسی در اخلاق پژوهش باشد».

«پژوهشگران به انجام پژوهش، آموزش و ارائه خدمات در محدوده صلاحیت خود یا تجربه حرفه ای مناسب با پژوهش می پردازند. همچنین محققان به انجام پژوهش، آموزش و ارائه خدمات در زمینه های جدید و

و ادراک قوی از موضوع مورد پژوهش، انتخاب میگردند (۲۷). تعداد مشارکت کنندگان در تحقیق ۱۴ نفر بودند که از طریق روش نمونه گیری هدفمند انتخاب شدند و تا مرحله اشباع نظری ادامه داده شد. از بین مشارکت کنندگان در پژوهش، تعداد ۶ نفر از آنان استادیار و تعداد ۸ نفر از آنان دارای درجه دانشیاری بودند. در این پژوهش ابزار جمع آوری داده ها مصاحبه نیمه ساختار یافته می باشد که روایی محتوایی سوالات مصاحبه، بوسیله ۴ نفر از اعضای هیئت علمی گروه علوم تربیتی و روانشناسی تأیید شد. همچنین برای نشان دادن انتقال پذیری، نظرهای اصلاحی و تأیید چند متخصص و چند تن از اعضای هیئت علمی دانشکده های علوم انسانی استان گلستان که در پژوهش مشارکت نداشتند درباره یافته های پژوهش دریافت شد. پایایی برای نشان دادن رابطه بین کدگذاران (داوران) در نتایج کدگذاری شان بکار می رود. برای محاسبه پایایی، از پایایی شاخص ثبات استفاده شد. باز آزمون به این ترتیب است که از میان کل مصاحبه ها، چند نمونه به صورت تصادفی انتخاب و هر کدام از آنها دوبار در یک فاصله زمانی کوتاه و مشخص (بین ۵ تا ۳۰ روز) کدگذاری شدند و از طریق میزان توافقات موجود در دو مرحله کدگذاری، شاخص ثبات برای آنها محاسبه گردید (۲۸). کدهای مشابه با عنوان (توافق) و کدهای غیرمشابه (عدم توافق) مشخص شدند. از بین مصاحبه های انجام گرفته سه مصاحبه مجدداً کدگذاری شد که اطلاعات آنها در جدول ۱ گزارش شده است.

جدول ۱: نتایج حاصل از کدگذاری مصاحبه ها

مصاحبه شونده شماره	تعداد کدهای به دست آمده در بار اول	تعداد کدهای به دست آمده در بار دوم	تعداد کدهای به دست آمده مورد توافق	تعداد کدهای بدون توافق
۱۰	۲۶	۲۵	۳۳	۲
۴	۳۷	۳۵	۳۳	۲
۱۳	۳۵	۳۱	۲۹	۲
جمع	۹۱	۹۸	۸۵	۶

بر اساس داده های جدول ۱ پایایی باز کدگذاری عبارت است از:

$$100 * \frac{85}{91} = 93\% \text{ درصد پایایی باز کدگذاری}$$

مقدار پایایی باز کدگذاری ۹۳٪ به دست آمد که پایایی مطلوبی می باشد.

از شرکت کنندگان خواسته شد که زمان و مکان مصاحبه را خود تعیین کنند. مصاحبه ها به طور میانگین بین ۴۰ تا ۶۰ دقیقه به طول انجامید. در طول پژوهش نیز از کد مشخص به جای اسامی مشارکت کنندگان استفاده گردید تا اصل رازداری در پژوهش رعایت شود. در اولین مرحله، در این مطالعه تمام مصاحبه ها ضبط شد و سپس از طریق پیاده سازی آنها به صورت خط به خط بررسی صورت گرفت و داده ها به صورت کدهای بدست آمده ثبت و ضبط و پالایش گردید، مفهوم پردازی و مقوله بندی شد با توجه به شباهتها و خصوصیات مشترک بین کدهای باز، مفاهیم و مقولات مشخص گردید. سپس بعد از مشخص کردن

معیار صحت رفتارهای حرفه‌ای در موقعیت‌های گوناگون هستند و با توجه به آن‌ها مشخص می‌کنند که آیا در اخلاق حرفه‌ای، تخطی صورت گرفته یا نه و اگر صورت گرفته چه مجازاتی باید در نظر گرفت (۳۰).

یا با استفاده از تکنیک‌های جدید تصمیم به انجام پژوهش را اتخاذ می‌کنند» (۲۹).
۳- کدهای اخلاقی: بیان رسمی ارزش‌ها درباره مسائل معین می‌باشد. کدها نشانگر بیان رسمی ارزش‌ها درباره مسائل معین می‌باشد، کدها

جدول ۲: مقولات و مفاهیم به دست آمده درباره هدف برنامه درسی اخلاقی پژوهش

گزینه‌بندی	محوری	کدگذاری باز
نظارت بر اصول اخلاقی پژوهش	توجه به پیشفرض‌های ارزشی	۱،۱- ارتقاء دانش دانشجویان درباره اخلاق پژوهش ۲،۱- توجه به فلسفه و رویکرد تربیتی ۳،۱- تاریخچه اخلاق پژوهش ۴،۱- اصول اخلاق حرفه‌ای پژوهش ۵،۱- شناسایی شاخص‌های اخلاقی ۶،۱- تعریف اخلاق حرفه‌ای پژوهش ۷،۱- توجه به فلسفه ۸،۱- توجه به ویژگی‌های فرهنگی، سیاسی
	اخلاق کاربردی	۱،۲- آموزش کاربردی اخلاق پژوهش ۲،۲- اجرای اخلاق حرفه‌ای پژوهش ۳،۲- اثرگذاری پژوهش بر روی افراد و محیط ۴،۲- آموزش دانش و صداقت ۵،۲- کاربرد دانش در اخلاق پژوهش ۶،۲- آموزش و ارائه خدمات ۷،۲- نهادینه شدن اخلاق پژوهش ۸،۲- آموزش اصول صحیح پژوهش
	کدهای اخلاقی	۱،۳- احساس مسئولیت داشتن ۲،۳- احترام به پژوهش و پژوهشگر ۳،۳- امنیت علمی ۴،۳- توجه به سرقت ادبی ۵،۳- تقسیم کار و هماهنگی ۶،۳- ارتباط داشتن یافته‌های پژوهش با زندگی فردی و اجتماعی ۷،۳- ترویج فرهنگ تعهد در تولیدات علمی ۸،۳- توجه به تعهد و پایبندی به شاخص‌های اخلاق ۹،۳- رضایت آگاهانه ۱۰،۳- رعایت حریم خصوصی ۱۱،۳- جلوگیری از موضوع زدگی ۱۲،۳- توجه به اصل محرمانگی ۱۳،۳- آسیب نرساندن به مشارک‌کنندگان ۱۴،۳- صداقت ۱۵،۳- رعایت دستورالعمل‌های حق چاپ ۱۶،۳- رعایت منافع مالکیت معنوی
سواد اطلاعاتی	مهارت‌های دستیابی و درک و ارزیابی و استفاده از منابع اطلاعاتی	۱،۴- اهمیت دانش ۲،۴- شکوفایی استعدادهای فردی ۳،۴- ارتقاء سطح سواد رسانه‌ای ۴،۴- برآوردن نیازهای اطلاعاتی ۵،۴- تدوین برنامه درسی اخلاق پژوهش ۶،۴- ارتقاء شاخص‌ها یا اخلاقی ۷،۴- گسترش فرهنگ نقد ۸،۴- افزایش کیفیت پژوهش
همسویی با علوم دیگر	تعاون با علوم پزشکی	۱،۵- کمک گرفتن از رشته‌های علوم پزشکی

شود زیرا بیشتر اینکه اخلاق پژوهش رعایت نمی‌شود به خاطر ناآگاهی دانشجویان است و به دلیل آموزش غلط است که دچار مشکل می‌شود باید در زمان معین دانشجویان راهنمایی شوند و هدف این است که ایجاد زمینه برای نقد می‌باشد معیار اگر آموزش داده شود با آن سنجیده می‌شوند گسترش فرهنگ نقد است».

ج- همسویی با علوم دیگر: مصاحبه‌شونده شماره (۲) نیز در این مورد اظهارنظر کرده‌اند: «از اهداف برنامه درسی اخلاق پژوهش بازنگری برنامه‌های آموزشی با محوریت اخلاق حرفه‌ای در رشته‌های علوم پزشکی با همکاری گروه‌های آموزشی باشد».

یافته‌های جدول سه دارای پنج مؤلفه ۱- مجموعه ایده‌ها و مفاهیم تجربیدی ۲- ملاحظات اخلاقی ۳- مراحل اجرای تحقیق ۴- تاریخچه اخلاق ۵- علم اخلاق است که این پنج مؤلفه را در دو مضمون می‌توان قرارداد الف- مبانی علمی ب- کلیات اخلاق پژوهش؛ که این اطلاعات در پاسخ به سؤال «محتوای برنامه درسی اخلاق پژوهش برای دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی رشته‌های علوم انسانی مراکز آموزش عالی ایران شامل چه چیزهایی است؟» که از طریق مصاحبه جمع‌آوری گردیده است.

شرکت‌کننده شماره (۶) اشاره کردند: «مهم‌ترین هدف این است که علم هدف قرار گیرد و احترام به پژوهش و پژوهشگر؛ و در دوره دکتری به پژوهش بیشتر اهمیت داده شود و در کشور ما به پژوهش اهمیت داده نمی‌شود و می‌تواند مهم‌ترین اهداف، توجه به پژوهش و فرایند پژوهش باشد. آثار پژوهش که تولید می‌شوند دغدغه مند نیستند و باعث می‌شود که مسائل پژوهش رعایت نشود باید یاد بگیریم که صرفاً به خاطر رزومه مقاله نویسیم یا کتاب چاپ نکنیم و اصل این است که اگر باعث پیشرفت در جامعه می‌خواهیم شویم همان دغدغه مندی است».

موضوعات اخلاقی متعددی بر فرایندها و فعالیت‌های پژوهشی، از آغاز تا پایان و زمان منتشر کردن نتایج آن، مطرح می‌شود که می‌توان رضایت آگاهانه، حریم خصوصی، ناشناختگی، محرمانگی، آسیب نرساندن، صداقت و همگانی بودن را نام برد؛ بنابراین، اخلاق کاربردی و اخلاق حرفه‌ای به هم مرتبط اند که امکان و شرایط رعایت مسائل اخلاقی در پژوهش‌های نظری و عملی را میسر می‌کند (۳۱).

ب- سواد اطلاعاتی: که دارای یک مؤلفه مهارت‌های دست‌یابی و درک و ارزیابی و استفاده از منابع اطلاعاتی می‌باشد. مصاحبه‌شونده شماره (۴) اظهارنظر کردند که: «هدف این است که به دانشجویان آگاهی داده

جدول ۳: مقولات و مفاهیم به دست‌آمده درباره محتوا برنامه درسی اخلاق پژوهش

گزینه‌ی	محوری	کدهای باز
مبانی علمی	مجموعه ایده‌ها و مفاهیم تجربیدی	۱-۱- شناخت ایدئولوژی ۲-۱- توجه به فلسفه و فرهنگ حاکم بر جامعه ۳-۱- کاربرد دانش ۴-۱- برنامه کاملاً تخصصی ۵-۱- اهمیت مطالعه بر هویت ۶-۱- طراحی و اجرای مبتنی بر مبانی علمی ۷-۱- ساختارمند کردن مسائل پژوهش ۸-۱- فلسفه حاکم بر جامعه و رویکرد تربیتی ۹-۱- جامعیت بخشیدن به مسائل پراکنده و متنوع
کلیات اخلاق پژوهش	ملاحظات اخلاقی	۱-۲- چالش‌های موجود در کشور ۲-۲- آموزش رعایت حقوق آزمودنی‌ها ۳-۲- رضایت آگاهانه ۴-۲- آموزش اصل مراحل خطر ۵-۲- آموزش محرمانه بودن ۶-۲- شناسایی انواع تقلب ۷-۲- آموزش موارد سرقت علمی ۸-۲- خودشناسی و خود محاسبه‌گری ۹-۲- آینده‌نگری و ارائه راهکار ۱۰-۲- سبب‌پژوهی پژوهشگر ۱۱-۲- آموزش مباحث مربوط به رازداری و محافظت کامل ۱۲-۲- رعایت حقوق حیوانات آزمایشگاهی ۱۳-۲- مراقبت و محافظت از شرکت‌کنندگان حین تحقیق پس‌از آن پایش مناسب ۱-۳- فرایند پژوهش

مراحل اجرای تحقیق	۲،۳- تعریف اخلاقی پژوهش ۳،۳- توجه به هزینه‌های پژوهش ۴،۳- سرلوحه قرار دادن اهداف در پژوهش ۵،۳- مطالعه پیشینه تحقیق ۶،۳- اخلاقی پژوهش تطبیقی ۷،۳- تفسیر و نتیجه‌گیری ۸،۳- مشخص کردن گزارش تحقیق ۹،۳- آموزش تدوین گزارش ۱۰،۳- گردآوری داده‌ها ۱۱،۳- آموزش تجزیه داده‌ها ۱۲،۳- برگزاری کارگاه‌های آموزشی
تاریخچه اخلاقی	۱،۴- تعریف اخلاقی ۲،۴- ماهیت اخلاقی حرفه‌ای پژوهش ۳،۴- تعریف اخلاقی پژوهش ۴،۴- تاریخچه اخلاقی پژوهش ۵،۴- اجرای اخلاقی پژوهش ۶،۴- اصول اخلاقی پژوهش ۷،۴- اخلاقی پژوهش تطبیقی ۸،۴- رابطه اخلاقی حرفه‌ای و عمومی ۹،۴- آشنایی با کاربرد اخلاقی پژوهش
علم اخلاقی	۱،۵- دانش‌افزایدانشگاهی ۲،۵- قوانین مربوط به انتشار مجدد اطلاعات ۳،۵- مرور دوباره قوانین مربوط به انتشار اطلاعات ۴،۵- آگاهی دادن به پژوهشگران از روش‌های جدید پژوهش ۵،۵- کاربرد علمی - ۶،۵- تخصصی بودن مطالب

و کتبی بودن رضایت و غیره را نام برد (۳۲). بر این اساس، خودشناسی و خودمحاسبه‌گری اخلاقی است؛ زیرا فرد در چنین رفتار ارتباطی درون شخصی حقوق خود را رعایت می‌کند اما خودباختگی و خودکشی غیراخلاقی می‌باشد زیرا فرد حقوق خود را نادیده می‌گیرد؛ و در رفتار ارتباطی برون شخصی، صداقت و رازداری اخلاقی هستند؛ اما خیانت و غیبت غیراخلاقی‌اند؛ زیرا حقوق طرف مقابل را پایمال می‌کند (۳۳). مصاحبه‌شونده شماره (۳) در این زمینه اظهار نظر کردند که: «آموزش موارد سرقت علمی، آموزش مواردی که تقلب محسوب می‌شود، آموزش رعایت حقوق آزمودنی‌ها، رعایت حقوق حیوانات آزمایشگاهی، رضایت آگاهانه آزمودنی‌ها، آموزش خطر، آموزش رعایت موارد محرمانه و...».

۲- مراحل اجرای تحقیق: یک پژوهش می‌تواند شامل مراحل اساسی باشد که عبارت‌اند از: ۱- انتخاب مسئله پژوهش ۲- تدوین چهارچوب مفهومی و نظری تحقیق و مرور ادبیات و پیشینه تحقیق ۳- تعیین هدف‌های (فرضیه یا سؤال‌ها) پژوهش ۴- انتخاب طرح تحقیق ۵- جمع‌آوری داده‌ها ۶- تحلیل و تفسیر داده‌ها ۷- بحث و نتیجه‌گیری و تهیه گزارش تحقیق (۳۴). مشارکت‌کننده شماره (۷) فرمودند که: «محتوای درس اخلاق حرفه‌ای پژوهش اولین قدم می‌تواند همان اهداف را در نظر گرفت که به‌خوبی اهداف را تعریف کنیم تعریف اخلاقی حرفه‌ای پژوهش به‌صورت جامع و تاریخچه اخلاقی حرفه‌ای در مشاغل مختلف اصول اخلاقی حرفه‌ای در حیطه‌های مختلف گفته شود کاربرد

الف- مبانی علمی: در این زمینه مشارکت‌کننده شماره (۴) اشاره کرده‌اند که: «محتوای که می‌تواند در اخلاقی پژوهش در نظر بگیریم یک بحث می‌تواند درباره سرقت علم باشد و یک بحث در واقع می‌تواند درباره جدیت درباره پژوهش باشد که حواسم باشد که این پژوهش می‌تواند دارای بودجه زیادی خرج شود که می‌تواند آسیب زیادی به بار بی‌آورد که باید دقت زیادی شود اگر پژوهشگر خطاهایی داشته باشد ممکن است مسیر عوض شود و ضررهایی داشته باشد و باید فرد تعهد داشته باشد و باید بی‌طرفی را مدنظر بگیرد و با ایدئولوژی‌ها باید فاصله خود را حفظ کند و چطوری می‌تواند ایدئولوژی را باید بشناسد و این‌یک ملاحظات اخلاقی است که می‌تواند شامل جدیت و شناخت ایدئولوژی و سرقت علمی و غیره باشد. مطالعات می‌تواند منجر به هویت‌شناسی درباره یک علم شود پژوهش آسیبی به فرد یا جامعه‌ای نزند می‌توان یک بحث هم درباره ضرورت پژوهش اضافه کرد». همچنین مبانی علمی تمام مسائل پژوهش را در ساختاری واحد سازمان‌دهی کند و به مسائل پراکنده، متعدد و متنوع اخلاقی پژوهشی، ساختار و جامعیت بخشد (۳۰).

ب- کلیات پژوهش- دومین مضمون مربوط به محتوای برنامه درسی اخلاقی پژوهش دارای سه مفهوم می‌باشد.

۱- ملاحظات اخلاقی: ملاحظات اخلاقی را به قواعد و دستورالعمل‌هایی می‌توان گفت که برای جلوگیری از آسیب رساندن به دیگران در نظر گرفته می‌شود که می‌توان رضایت آگاهانه از طریق دادن اطلاعات کافی

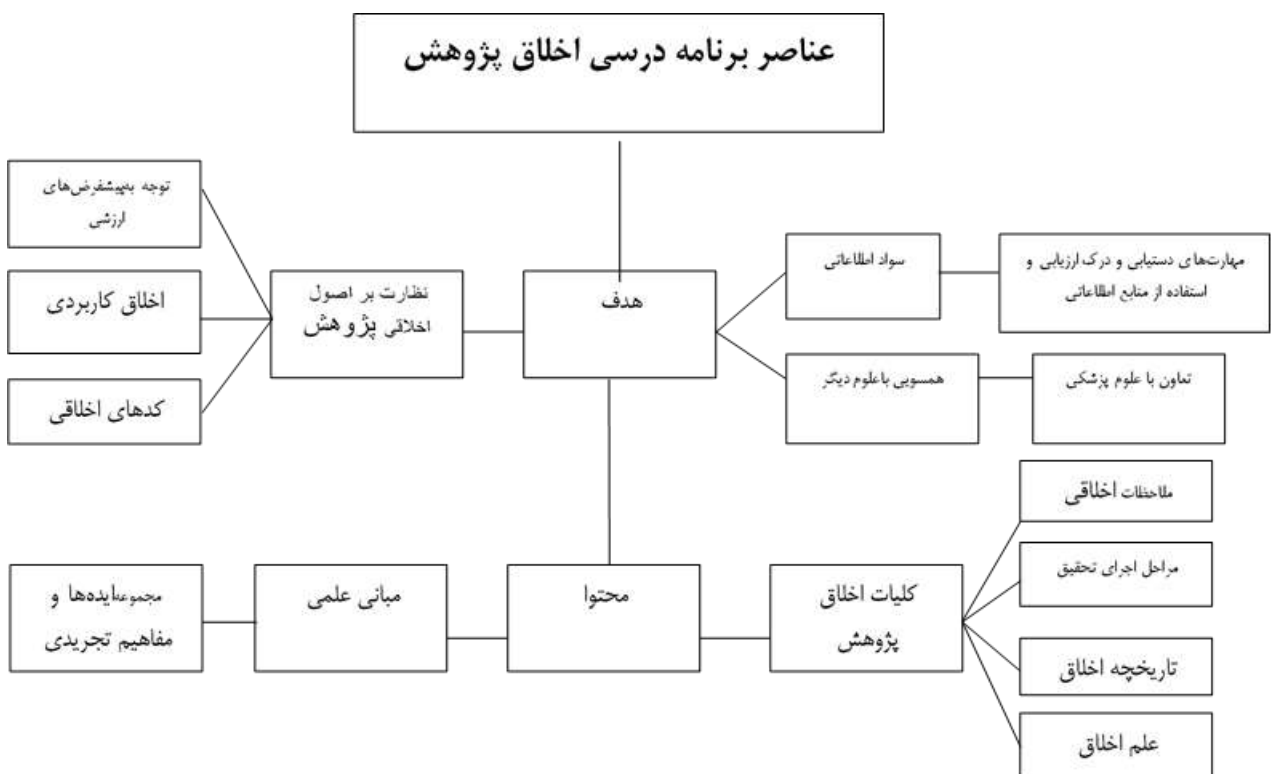
هستند که چندین سال است فکر و اندیشه نویسنده را به خود جذب کرده‌اند» (۳۵).

۴- علم اخلاق: اخلاق و علم اخلاق را می‌توان مجموعه‌ای از دستورالعمل‌هایی که امکان زیست اخلاقی را هم برای جامعه ایجاد می‌کند دانست. حفظ اعتبار و بالا بردن کارایی آن هدف اصلی است (۳۶). در این زمینه مشارکت‌کننده شماره (۲) اظهار نظر نمودند که: «محتوای برنامه درسی اخلاق حرفه‌ای ارائه‌شده در دوره‌های تحصیلات تکمیلی به‌ویژه در دوره‌های دکتری کاملاً تخصصی باشد. ولی نگاهی به موازین اخلاقی ارائه‌شده در رشته‌ها و گرایش‌های مختلف نشان‌دهنده تنوع، عمومی بودن و در موارد زیادی بی‌ارتباطی بسیاری از این موازین با رشته‌های تخصصی دانشجویان است».

اخلاق حرفه‌ای پژوهش در پژوهش‌ها باید موردبررسی قرار گیرد و باید کاربردها گفته شود که کجاها کاربرد دارد و با مسائل آن‌ها آشنا کنیم؛ و نقل قول از مطالب گفته شود بیان یافته‌های دیگران گفته شود».

۳- تاریخچه اخلاق: مصاحبه‌شونده شماره (۱۰) اظهار نظر کردند که: «محتوای برنامه درسی می‌تواند از تاریخچه شروع شود نظریه‌ها که مربوط به فلسفه و دین باشد و یک بخش مهم می‌تواند شامل آسیب‌شناسی باشد که یک سری راهکار می‌دهد که در محتوا چکار کنیم. آینده‌نگری کنیم».

«گردآوری مجموعه‌ای از موضوعات و زمینه‌های گوناگون اخلاق در فلسفه، علوم اجتماعی، علوم پزشکی و زیستی، علوم فنی و مهندسی، علوم زیست‌محیطی و بوم‌شناختی و بالاخره علوم اقتصادی، مسائلی

نگاره ۱: الگوی برنامه درسی اخلاق پژوهش

ارزشی می‌باشد. توجه به پیش‌فرض‌های ارزشی در تمام مراحل پژوهش مانند انتخاب موضوع، گردآوری، بحث و نتیجه‌گیری از پژوهش بسیار مؤثرند. یافته دیگر پژوهش، اخلاق کاربردی است که کاربردی شدن ارزش‌های فلسفی در آن یکی از نشانه‌های علمی باشد. اصول و قواعدی نظیر عدالت ورزیدن، دروغ نگفتن، آسیب نرساندن اثرگذاری پژوهش بر محیط و غیره که مورد قبول همگان هستند نظریه‌های هنجاری می‌باشند از کارکردها و رسالت‌های اخلاق کاربردی، کمک به فراگیران به‌منظور تقویت بعد عقلانی و استدلالی آنان و به‌کارگیری استدلال اخلاقی در امور روزمره زندگی است (۳۷). یافته‌های پژوهش نشان داد که از دید صاحب‌نظران کدهای اخلاقی در نظارت بر اصول اخلاق پژوهش معیار صحت رفتارهای فردی، اصول و استانداردهای رفتار

بحث

هدف از انجام این پژوهش الگوی برنامه درسی اخلاق پژوهش در رشته علوم انسانی با استفاده از مصاحبه‌ها با متخصصان که با فرهنگ کشورمان هماهنگ باشد است. یافته‌های مطالعه کیفی در اولین مضمون یعنی نظارت بر اصول اخلاقی پژوهش نشان داد یکی از اصلی‌ترین موضوعها در تحقیق و پژوهش توجه به پیش‌فرض‌های ارزشی است که اثرگذاری پیش‌فرض‌ها، فرهنگ، فلسفه، ارزش‌ها و کمیت اخلاق و امثال آن در پژوهش است. نتایج با یافته‌های پیشین همخوانی دارد (۱۹) که موفقیت هر نظام با شرایط محلی، ویژگی‌های اجتماعی و سیاسی است. علم، به‌ویژه علوم انسانی و اجتماعی دارای بار

کلیات اخلاق پژوهش است که دارای مقوله ملاحظات اخلاقی می‌باشد. می‌توان از مهمترین اصول از ملاحظات اخلاقی را توجه به استاندارد های اخلاقی مخصوصاً در پژوهش و آموزش دانست. در ضمن اکثریت مردم هنجارهای اخلاقی را در خانه، مدرسه و یا در مکان های عمومی می‌آموزند (۴۰). همچنین نتایج با یافته های پیشین (۱۸) همخوانی و مطابقت دارد که باید رضایت آگاهانه از مشارکت کنندگان در پژوهش کسب شود تأکید می‌کنند. تاریخچه اخلاق بدون تردید بحث‌های اخلاقی از زمانی که انسان قدم بر روی زمین گذاشت آغاز شده است. آخرین ویژگی محتوا علم اخلاق است. این دانش هم به پیراستن و آراستن نفس می‌پردازد و هم در پی نیکوسازی و زیبا کردن رفتار است (۴۱). فرصت محدود اساتید برای شرکت در برنامه های آموزشی، کمبود اساتید در حوزه تخصصی اخلاق پژوهش و فقدان بستر مناسب برای شکل گیری و رشد تحقیقات کاربردی و توسعه ای از محدودیت هایی است که باید در طراحی مناسب مدنظر قرار داد. راهکارهای حاصل از این پژوهش نتایجی است که به صورت پراکنده در پژوهش‌های دیگر بدان اشاره شده است، قابل ذکر است که این اصول و قوانین باید راهنمایی برای پژوهشگران باشد که با مسائل اخلاقی در فرایند پژوهششان با آن‌ها مواجه می‌شوند. به طور کلی می‌توان این طور بیان کرد که عامل اصلی رعایت اخلاق پژوهش در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی آشنایی اساتید و هیئت علمی دانشگاهها با الگوی اخلاق پژوهش است که اساتید نقش اصلی را به عنوان الگو و سرمشق برای دانشجویان ایفا می‌کنند؛ لذا پیشنهاد می‌شود دانشگاهها و مراکز آموزش عالی در جهت ارتقاء دانش و مهارت به موضوعات اخلاق پژوهش و تقویت اعضای کمیته اخلاق و اساتید راهنما نسبت به تمهیدات در اجرای برنامه های آموزشی مرتبط اقدام نمایند. همچنین برنامه های آموزشی ویژه باموضوع الگوی اخلاق پژوهش، برای اساتید و هیئت علمی دانشگاه هابه طور جدی کار شود.

نتیجه گیری

به‌طور کلی همان‌طور که یافته‌های این پژوهش نشان داد فرایند پژوهش بر سرنوشت انسان تأثیرگذار است و به همین دلیل محققان و دانشجویان فارغ از دغدغه‌های اخلاقی نیستند مواردی مانند امانت‌داری علمی، انتشار مطالب و ... رعایت نمی‌شود زیرا دانشجویان با اخلاق پژوهش آشنایی ندارند و اخلاق پژوهش برای آن‌ها به درستی توصیف نمی‌شود و این موارد نیازمند تلاش مراکز آموزش عالی می‌باشد. بنابراین الگوی برنامه درسی اخلاق پژوهش به‌عنوان الگویی مناسب که بتواند نقش زیادی در کم کردن نواقص موجود در فرایند اخلاق پژوهش داشته باشد طراحی شده است و مسئولین دانشگاه‌ها و سایر مراکز علمی-تحقیقاتی نقش بسیار مهمی در زمینه آشنایی با این اصول و به‌کارگیری آن‌ها برای پژوهشگران دارند. در ضمن برگزاری کارگاه‌های روش تحقیق علمی همراه با نقد مقالات برای دانشجویان نیز می‌تواند اقدامی مفید در زمینه آشنایی و کاربردی کردن اصول پژوهش باشد که

انسان و گروه‌ها، کسب رضایت آگاهانه، رعایت حقوق مادی و معنوی پژوهشگر، نحوه ارائه گزارش، پرهیز از صدمه جسمی و زیان مالی، انتخاب درست آزمودنی‌ها تا انتشار نهایی نتایج، صداقت، نگرش در مورد سوءرفتارهای پژوهشی، محرمانگی از رعایت قواعد و اصول اخلاقی اهمیت بالایی دارند این در حالی است که انتظار می‌رود زمینه‌سازی، تقویت و توسعه این موارد هدف برنامه درسی مراکز آموزش عالی شود. همچنین با یافته های پیشین (۱۷) همخوانی دارد که نشان دادند عدم وجود دستورالعمل‌ها و کدها و استانداردهای اخلاقی از جمله عوامل اصلی و تأثیرگذار بر اخلاق پژوهش هستند. دیگر یافته پژوهش حاضر، در ارتباط با مضمون دوم، یعنی سواد اطلاعاتی، به مهارت‌های دستیابی و درک و ارزیابی و استفاده از منابع اطلاعاتی مربوط بود که به استفاده از منابع اطلاعاتی برای آشنایی بیشتر پژوهشگران با شیوه‌های صحیح ارزیابی و تولید علم تأکید داشت. نتایج با یافته های پیشین (۲۰) همخوانی و مطابقت دارد که به مفهوم «افزایش کیفیت پژوهش، ارتقاء سطح سواد رسانه‌ای و نیازهای اطلاعاتی» لازم است توجه شود از سویی، در یافته‌های این پژوهش حاضر در مضمون سوم؛ یعنی همسویی با علوم دیگر تأکید داشت. تاکنون بیشترین پژوهش‌ها تحت عنوان اخلاق پژوهش در حوزه پزشکی بوده است. درحالی‌که اخلاق پژوهش در حوزه علوم انسانی هم به فرد و هم به محیط مربوط می‌شود که با ابعاد مختلف زندگی انسان در ارتباط می‌باشند (۹). لذا در پرداختن به اخلاق پژوهش در حوزه علوم انسانی می‌توان از حوزه علوم پزشکی کمک گرفت و مانند حوزه علوم پزشکی کمیته‌های اخلاق پژوهش را تشکیل داد گام‌به‌گام پژوهش را زیر نظر کمیته‌های اخلاق پژوهش انجام داد (۹). کمیته های اخلاق اکنون شامل آموزش اخلاق، بررسی و مشاوره اخلاق، اخلاق تحقیق و بخش های مختلف هستند (۳۸). همچنین برای اطمینان از این که اعضای کمیته از استانداردها پیروی می‌کنند قوانینی باید تنظیم گردد و در اختیار اعضای کمیته قرار گیرد (۳۹). درباره ویژگی‌های محتوا این‌طور می‌توان اظهار نظر کرد که اولین چیزی که از هر محتوایی انتظار می‌رود نه تنها اینکه باید دارای ظاهر مناسب باشد بلکه باید برای استفاده‌کننده قابل درک و فهم باشد لذا می‌توان گفت که یکی از محورهای مهم در تنظیم و توالی محتوا به‌خصوص محتوای اخلاق پژوهش این است که با رشد گویایی و ذهنی دانشجویان متناسب و هماهنگ باشد (۱۹). ویژگی دیگری که می‌توان برای محتوا در نظر داشت کاربرد مفاهیم تجریدی و مجموعه ایده‌ها است. در همه تعاریفی که از محتوا ارائه شده بر این تأکید کرده‌اند. به‌طور مثال می‌توان به تعریف (۲۱) اشاره نمود؛ بنابراین در مرحله نخستین دانشجویان باید با این مفاهیم آشنا شده، آن را درک کنند و در مرحله بعد آن را به‌کارگیرند؛ که در اولین مضمون درباره محتوا «مبانی علمی» جای دارند. انتخاب و توالی محتوا معمولاً بعد از مشخص شدن اهداف انجام می‌گیرد. لذا ضروری است که در هنگام انتخاب محتوا دقت لازم را داشته باشیم زیرا با انبوهی از محتوا مواجه می‌شویم که به دلیل محدود بودن زمان باید با توجه به اهمیت محتوا اولویت‌ها را در نظر گرفت و مهم‌ترین آن‌ها را صورت‌بندی کرد (۱۹). دومین مضمون از محتوا

for the Study and Compilation of University Humanities Books (SAMT). (In Persian) .

4. Aminbidokhti AK, Zare M. (2010). Ethics in the study of concepts. *Journal of Research*; 4(63): 69-92. (In Persian).
5. Velasques M, Andre C, Shank Th, Meyer Mj. (2010). What is ethics? California: Markkula Center for Applied Ethics; Santa Clara University.
6. Khodadadkashi S, Abbasi G. (2018). Sports ethics, suggestions for improving the ethical system. *Tadbir Management Scientific-Educational Monthly*; 29(304): 33-36. (In Persian).
7. Khanifer H, Bordbar H, Froghighomi F. (2011). Explain the moral and cultural components of research. *Ethical Knowledge*; 2(2): 85-104. (In Persian).
8. Bahrini N. (2010). Research ethics as knowledge. *Culture Strategy*; 3(8-9): 39-57. (In Persian).
9. Khaleghi N. (2008). Research ethics in social sciences. *Ethics in Science and Technology*; 3(1-2): 83-92. (In Persian).
10. Esposito A. (2012). Research ethics in emerging forms of online learning: issues arising from hypothetical study on a mooc. *Electronic Journal of Learning*; 10(3): 315-325.
11. Willington J. (2000). Educational research contemporary issues and practical Approach. 2th ed. London: Bloomsbury Academic. P. 160
12. Traianou A. (2014). The centrality of ethics. *The oxford hard book of qualitative research method*. New York: Oxford University Press. Pp. 62-79.
13. Khodaparast AH, Abdolazadeh A, Rasekh M. (2008). Critical study of the six ethical codes for research in Iran. *The Journal of Printability and Nonpoint Ability*; 4(33): 365-379. (In Persian).
14. Guraya SY. (2014). Ethics in medical research. *College of Medicine Taiban University*; 2(2): 121-126.
15. Nakhaei N, NikPour H. (2005). Investigation of medical Students opinions on research fraud in thesis and its frequency. *Strides in Development of Medical Education*; 2(1): 10-17. (In Persian).
16. Choopani H, Siadat SA, Rejaeepoor S. (2020). Organizational factors related to research behavior with emphasis on professional research ethics. *Ethics in Science and Technology*; 15(1): 71-78. (In Persian).
17. Okonta p, Rossouw T. (2014). Misconduct in research: a descriptive survey of attitudes. Perceptions and associated factors in a developing country. *BMC Med Ethics*; 15(6): 1-8.
18. Saghatoleslami A. (2018). Conceptual development of human subjects in internet research ethics. *Ethics in Science and Technology*; 13(3): 1-7. (In Persian).
19. Yazdani F, Abasi E, Hassani M, Aliasgari M. (2018). Designing and validating the curriculum of social education lesson of the first level of High school Based on the High-level Documents. *Research School and Virtual Learning*; 6(2): 95-117. (In Persian).

به صورت کاملاً خودکار مانع ایجاد رفتارهای غیراخلاقی در فرایند پژوهش خواهد شد. بنابراین تدوین مجموعه های آموزشی مکتوب و الزامی کردن مطالعه ی آنها با تصویب واحددرسی اخلاق پژوهشی در دانشگاهها به صورت مستقل از واحدهای درسی مانند روش تحقیق و مقاله نویسی برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی و درکنار آن استفاده از آموزش مجازی متناسب با امکانات کشور جهت ارتقای توانمندسازی دانشجویان تحصیلات تکمیلی در اخلاق پژوهش می تواند مفید باشد.

ملاحظه های اخلاقی

این مقاله از پایان نامه دکتری پژوهشگر استخراج شده است و نویسنده تعهد می نماید که تمام موارد اخلاقی را رعایت نموده و مقاله در هیچ مجله دیگری چاپ نشده است.

سپاسگزاری

از کلیه اساتید و افرادی که به نوعی در انجام این پژوهش با محقق همکاری کرده اند سپاسگزاری می گردد.

واژه نامه

1. Professional ethics	اخلاق حرفه ای
2. Applied ethics	اخلاق کاربردی
3. Research ethics	اخلاق پژوهشی
4. Ethical requirements	ملزومات اخلاقی
5. Ethical instructions	دستوالعمل های اخلاقی
6. Research misconduct	سوء رفتار پژوهشی
7. Plagiarism	سرقت علمی
8. Fabrication	جعل
9. Data generation	ساخت و تولید داده ها
10. Scientific ethics	اخلاق علمی
11. Design	طراحی
12. Planning	برنامه ریزی
13. Ethical values	ارزش های اخلاقی
14. Ethical indicators	شاخص های اخلاقی
15. Postgraduate education	تحصیلات تکمیلی

References

1. AleAgha F, Keshavarz M, Rahimi M. (2008). The process of quantitative growth of private and public higher education in the country of Islamic Republic of Iran. *Knowledge and Research in Educational Sciences Curriculum Planning*; 22(20): 73-110. (In Persian).
2. Yarigholi B. (2018). Pathology of academic research ethics phenomenological study. *Ethics in Science and Technology*; 13(1): 127-134. (In Persian).
3. Hafeznia Mr. (2019). Introduction to research methodology in humanities. Tehran: Organization

30. Lashkarblooki M. (2008). The frame work for developing the values and ethics of the scientific and technological research profession. *Ethics in Science and Technology*; 3(1-2): 105-113. (In Persian).
31. Saghatoleslami AR. (2011). Investigating the nature of ethical issues in cyberspace research. *Ethics in Science and Technology*; 6(6): 44-57. (In Persian).
32. Larijani B, Zahedi F. (2006). An outlook on research ethics committees worldwide and in Iran. *Iranian Journal of Diabetes and Metabolism*; 5(4): 281-297. (In Persian).
33. Ghramaleki AF. (2006). Mythology of religious studies. Mashhad: Razavi University of Islamic Sciences. P. 201-205. (In Persian).
34. Bayani AA. (2018). Quantitative research mythology mixed. Azadshahr: Islamic Azad University. (In Persian).
35. Farhud D. (2007). An overview of the history of ethics along with the collection of various fields. *Ethics in Science and Technology*; 2(1-2): 1-6. (In Persian).
36. Malekpoorasl B, Dastvareh F. (2019). Codes of professional ethics in planning. *Quarterly Journal of Sustainable Development of Geographical Environment*; 1(3): 70-85. (In Persian).
37. Sharifi AH. (2011). What is applied ethics? *Moral Knowledge*; 2(3): 83-96. (In Persian).
38. Santos P, Becha H, Hespanhol A, Teixeira P. (2020). Evaluation of the research protocol by ethical committee. London: Publisher Intechopen. Pp. 1-17.
39. Straus JR. (2019). House committee on ethics: a brief history of its evolution and jurisdiction. North Texas: Congressional Research Service. Pp. 1-6.
40. Ordo F, Arabzadeh E. (2019). Designing an ethics questionnaire in research. *Ethics in Science and Technology*; 14(1): 131-136. (In Persian).
41. Hedayati M. (2014). Ethics: Definition-subject and purpose. *Ethical Research*; 4(4): 123-142. (In Persian).
20. Shabazi S, SaberKargan A. (2016). The relationship between information literacy and moral development Shariar secondary school students; (8 pages). Available at: [Http://www.civiliva.com/Paper-EPSCONF05-EPSCONF05_284.html](http://www.civiliva.com/Paper-EPSCONF05-EPSCONF05_284.html). Accessed: 22, August 2020. (In Persian).
21. Maleki H. (2015). Learning planning principles. Tehran: Borhan School Cultural Institute. Pp. 13-23. (In Persian).
22. Fathi Vajargah K. (2015). Principles and understanding curriculum planning. Tehran: The Science of Masters. Pp. 24-28. (In Persian).
23. Chowdhury M. (2018). Emphasizing morals, values, ethics and character education in science education and science teaching. *Malaysian Journal of Educational Sciences*; 4(2): 1-16.
24. Kumar Shrivastava Sh. (2017). Promotion of moral values through education. *International Research Journal of Social Sciences*; 7(6): 103-108.
25. Strauss A, Corbin J. (1998). Basics of qualitative Research (2nd ed). Techniques and procedures for Developing Grounded theory. Translated by: Afshar E. (2013). Tehran: Ney Publication. (In Persian).
26. Evans GL. (2013). A novice researcher's first walk through the maze of grounded theory. *Grounded Theory Review: An International Journal*; 12(1): 55-137.
27. Gall M, Borg W, Gall J. (2012). Quantitative and qualitative research methods in educational sciences and psychology. Translated by: Naser AR. (2017). Tehran: Organization for the Study and Compilation of University Humanities Books (SAMT). (In Persian) .
28. Khastar H. (2009). Provide a method for calculating the reliability of coding steps in research interviews. *Journal of Humanities Methodology*; 15(58): 161-174. (In Persian).
29. KhaniJazani J, Jafari S, Nabi T. (2017). An overview of the ethical indicators of the research profession in selected countries. Tehran: International Conference of Accounting Management.